

Saamelaisneuvoston lausunto Suomen ja Norjan välisen Tenojoen vesistön kalastussäännöstä

Saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus itsemäärämiseen. Tämän oikeuden piiriin kuuluu oikeus itse päättää perinteisten alueiden ja luonnonvarojen käytöstä (KP-sopimus ja TSS sopimus artikla 1). **Tenajokilaakson saamelaisilla ei nykytilassa ole merkittävää sananvaltaa kalastuksen hallintaan, joka on suora loukkaus saamelaisen alkuperäiskansan itsemäärämisoikeutta ja omaisuuden suoja kohtaan.** Tilanne, jossa Suomen ja Norjan valtiot viranomaisineen hallinnoivat Tenon kalastusta, on kansainvälisen oikeuden näkökulmasta täysin kestävä ja on osa näiden maiden koloniaalista historiaa ja nykyhetkeä. Nyt neuvoteltu kalastussääntö on neuvoteltu ilman osakaskuntien ja saamelaiskäräjien osallistamista, jotka vetäytyivät työryhmästä Norjan ehdottoman linjan vuoksi, joka ei mahdollistanut tosiasiallisia neuvotteluja. **Kalastussääntö on hylättävä ja neuvottelut on aloitettava uudelleen, koska nykyinen ehdotus loukkaa saamelaisten oikeuksia.**

Saamelaisneuvosto pitää ongelmallisena, että saamelaiset eivät ole yksi 3 §:n kalastajaryhmistä. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä [KKO:2022:25](#) ja [KKO:2022:26](#) ja Perustuslakivaliokunnan linjauksien (esim. PeVL 27/1997 vp, PeVL 29/2004 vp ja PeVL 1/2016 vp) mukaan lohenkalastus kuuluu saamelaisen alkuperäiskansan perustuslain 17 §:n 3:n momentissa turvattujen oikeuksien piiriin. Muilla Tenon kalastajaryhmillä ei ole samankaltaista perustuslain turvaamaa oikeutta lohenkalastukseen. Tästä syystä **saamelaisten kalastusoikeuksien tulisi olla ensisijaisia.** Muiden kuin saamelaisten kalastusoikeuden omistajien kalastuksen rajoitus kalakantojen suojelemiseksi on perusteltua, kuten Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimien tapauksessa [11401/03: Taivalaho vs. Suomi](#) on todennut. Oikeus saamelaiskulttuurin harjoittamiseen taas ei ole asuinpaikkasidonnainen (PeVL 5/2017). **Nyt ehdotettu kalastussääntö ei estä tulevia saamelaisten oikeudenloukkauksia ja on siksi epäonnistunut.**

Koska ehdotetun säännöstelyn mukaan kalastus olisi joko täysin kiellettyä, tai erittäin rajoitettua, ei ole kohtuullista käsitellä kaikkia 3 §:n kalastajaryhmiä samanarvoisina. **Kohtuullinen kalastus tulee sallia ensisijaisesti saamelaisille, joiden suvut kuuluvat Tenajokilaaksoon.** 3 §:n kalastajaryhmistä ryhmä 1 edustaa suurinta osaa paikallisista oikeudenhaltijoista ja tämän ryhmän priorisoiminen voisi ainakin osittain estää tulevat oikeudenloukkaukset. Myös ulkopaikkakuntalaisten Tenojoen saamelaissukuihin kuuluvien henkilöiden oikeus osallistua kalastukseen on turvattava.

Viitaten 5 §:n ja taulukkoon 1: Vuoden 2022 Tenon tutkimusryhmän raportin pohjalta näyttäisi siltä, että koko kesänä ei ole mahdollista sallia kalastusta. Koko kesän ajalta ei löydy kahden viikon ajanjaksoa, jolloin «punaisten» jokien kantojen osuus olisi kahden viikon ajan alle 20%. Vain yhtenä viikkona (nr. 24) Inarijoen tai Karasjoen (punaisia jokia) kantojen osuus on alle 20%. **Tämä tarkoittaisi käytännössä kalastuksen täyskiellon jatkamista, joka rikkoo saamelaisten perustuslain 17 §:n 3:n momentin oikeutta kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen.**

Kalastuskiintiötä ei ole määritelty kalastussäännössä. On huomautettava, että **pieni kalastuskiintiö tarkoittaisi käytännössä perinteisten pyydysten kuten lohivadon pitämisen täyskieltoa.** Lohivadon ei kukaan tee muutaman kalan vuoksi, koska sen pystyttäminen on niin työlästä. Saamelaisten perinteisen kalastuskulttuurin ylläpitäminen myös lohivadon kalastuksen suhteen tulisi varmistaa, muuten tietotaito ja koko perinne uhkaa kadota.

19 § 5 momentin Alakönkään ja Bildamin alueen vapakalastamisen kieltäminen on täysin kohtuutonta. Useiden tilojen kalastusoikeudet on sidottu juuri näihin alueisiin. On mahdoton hyväksyä näiden tilojen jälkeläisten kalastuksen täyskieltoa heidän perinteisillä alueillaan ja jopa kotirannassaan. 19 § 5 momentti tulee ehdottomasti poistaa. Muuten erityisesti Nuorgamin alueen ihmiset joutuvat eriarvoiseen asemaan, koska heidän tärkein pyyntialueensa rajataan kokonaan pois.

Momentin jättäminen lakiin tulee eittämättä johtamaan oikeusprosessiin, jossa tilojen omistajat ja Alakönkään rantoja asuttavat saamelaiset ovat vahvoilla.

28 §: 500 metrin kulkutusrajoitus tulee poistaa. Erityisesti suvannossa tämä aiheuttaa vain tarpeetonta työtä ja sen merkitys lohen suojelulle on olematon.

35 §: kyttyrälohen pyynti tulee sallia laajemmin, ei ainoastaan organisaatioille. **35 §:n 3 momentin pohjalta voisi tulkita Suomen viranomaisilla olevan oikeus kieltää Norjan viranomaisia pystyttämästä vuoden 2023 Seidan saaren padon kaltaista katastrofaalista yritystä pysäyttää kyttyrälohi. Suomen valtion tulee turvata mahdollisuus pyytää sitä kalaa, mitä joessa on.**

Kyttyrälohi on muodostumassa merkittäväksi taloudelliseksi ja kulttuurilliseksi tekijäksi Tenojokilaaksossa. On täysin kestävätoimintaa Norjalta pyrkiä kaappaamaan kaikki kyttyrälohet omaan käyttöönsä. Suomen viranomaisten tulee estää vastaavat katastrofit jatkossa. Kyttyrälohta ei Tenon laajuudessa vesistöissä voi kokonaan poistaa, joten sitä on käsiteltävä hyödynnettävänä resurssina, johon ensisijainen oikeus on alueen saamelaisilla oikeudenomistajilla.

Meritaimenen syyskalastus tulee sallia yli elokuun 20. päivän. Tenon meritaimenkannat voivat hyvin ja voisivat osittain paikata lohenkalastuksen rajoittamisen jättämää aukkoa. Meritaimenen nousu tapahtuu suurilta osin syyskuussa, joten nykyiset säännöt tarpeettomasti ja kohtuuttomasti rajoittavat mahdollisuuksia kalastaa meritaimenta. Vapakalastuksen lisäksi perinteinen meritaimenen verkko- ja patokalastus tulee sallia syyskuussa vähintään tapauskohtaisesti.